ततो निवृत्तहृदयः पुनरागम्य तां सभां । दमयन्तीं तदा दृष्ट्वा रुरोद निषधाधिपः ।
यां न वायुर्नचादित्यः पुरा पश्यति मे प्रियां । सेयमद्य सभामध्ये शेते भूमावनाथवत् ।
इयं वस्त्रावकर्त्तेन संवीता चारुहासिनी । उन्मत्तेव वरारोहा कथं बुद्धा भविष्यति ।
कथमेका सती भैमी मया विरहिता प्रभो । चरिष्यति वने घोरे मृगव्यालनिषेविते । २१५५
आदित्या वसवो रुद्रा अश्विनौ समरुद्गणौ । रक्षन्तु त्वां महाभागे धर्म्मेणासि समावृता ।
एवमुक्त्वा प्रियां भार्य्यां रूपेणाप्रतिमां भुवि । कलिनाऽपहृतज्ञानो नलः प्रातिष्ठदुद्यतः ।
गत्वा गत्वा नलो राजा पुनरेति सभां मुहुः । आकृष्यमाणः कलिना सौहृदेनावकृष्यते ।
द्विधेव हृदयं तस्य दुःखितस्याभवत्तदा । दोलेव मुहुरायाति याति चैव सभां प्रति ।
अवकृष्टस्तु कलिना मोहितः प्राद्रवन्नलः । सुप्तामुत्सृज्य तां भार्य्यां विलप्य करुणं बहु । २१६०
नष्टात्मा कलिना स्पृष्टस्तद्विगणयन्नृपः । जगामैकां वने शून्ये भार्य्यामुत्सृज्य दुःखितः ।
इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि नलोपाख्यानपर्व्वणि नलस्य दमयन्तीत्यागे द्विषष्टोऽध्यायः ॥ ६२ ॥
॥ बृहदश्व उवाच ॥ अपक्रान्ते नले राजन् दमयन्ती गतक्लमा । अबुध्यत वरारोहा संत्रस्ता विजने वने ।
अपश्यमाना भर्त्तारं शोकदुःखसमन्विता । प्राक्रोशदुच्चैः संत्रस्ता महाराजेति नैषधं ।
हा नाथ हा महाराज हा स्वामिन् किं जहासि मां । हाहताऽस्मि विनष्टाऽस्मि भीताऽस्मि विजने वने ।
ननु नाम महाराज धर्म्मज्ञः सत्यवागसि । कथमुक्त्वा तथा सत्यं सुप्तामुत्सृज्य कानने । २१६५
कथमुत्सृज्य गन्ताऽसि दत्तां भार्य्यामनुव्रतां । विशेषतोऽनपकृते परेणापकृते सति ।
शक्यसे तां गिरः सम्यक् कर्त्तुं मयि नरेश्वर । यास्तेषां लोकपालानां सन्निधौ कथिताः पुरा ।
नाकाले विहितो मृत्युर्म्मर्त्यानां पुरुषर्षभ । यत्र कान्ता त्वयोत्सृष्टा मुहूर्त्तमपि जीवति ।
पर्य्याप्तः परिहासोऽयमेतावान् पुरुषर्षभ । भीताऽहमतिदुर्द्धर्ष दर्शयात्मानमीश्वर ।
दृश्यसे दृश्यसे राजन्नेष दृष्टोऽसि नैषध । आवार्य्य गुल्मैरात्मानं किं मां न प्रतिभाषसे । २१७०
नृशंसं वत राजेन्द्र यन्मामेवं गतामिह । विलपन्तीं समागम्य नाश्वासयसि पार्थिव ।
न शोचाम्यहमात्मानं न चान्यदपि किञ्चन । कथं नु भवितास्येक इति त्वां नृप शोचिमि ।
कथं नु राजंस्तृषितः क्षुधितः श्रमकर्षितः । सायाह्ने वृक्षमूलेषु मामपश्यन् भविष्यसि ।
ततः सा तीव्रशोकार्त्ता प्रदीप्तेव च मन्युना । इतश्चेतश्च रुदती पर्य्यधावत दुःखिता ।
मुहुरुत्पतते बाला मुहुः पतति विह्वला । मुहुरालीयते भीता मुहुः क्रोशति रोदिति । २१७५
अतीव शोकसन्तप्ता मुहुर्निश्वस्य विह्वला । उवाच भैमी निश्वस्य रुदत्यथ पतिव्रता ।
यस्याभिशापाद्दुःखार्त्तो दुःखं विन्दति नैषधः । तस्य भूतस्य नो दुःखाद्दुःखमभ्यधिकं भवेत् ।
अपापचेतसं पापो य एवं कृतवान्नलं । तस्माद्दुःखतरं प्राप्य जीवत्वसुखजीविकां ।
एवन्तु विलपन्ती सा राज्ञो भार्य्या महात्मनः । अन्वेषमाणा भर्त्तारं वने श्वापदसेविते ।
उन्मत्तवद्भीमसुता विलपन्ती इतस्ततः । हाहा राजन्निति मुहुरितश्चेतश्च धावति । २१८०